

Lubomír HORNÍK
KOTOLŇA alebo KYBERNETICKÝ BUFET ?

„...náš mozog nevie synteticky uvažovať. Nebol vytvorený na skúmanie nespočetných bodov, ktoré vytvárajú obrazy... konzumujeme každých sedem minút prívál informácií – čiastkových myšlienok... Všetci si odvykli myslieť dlhšie ako sedem minút...“

Norman Mailer pre Paris Match, 1998

Schádzame, ponárame sa stále do hlbšieho priestoru. Je temný, špinavý a členitý. Tu stál kedysi kotel a odtiaľ sa nahadzovalo uhlie do žeravého pažeráka. Je to pravda?

Nie, otázka je trochu nepresná. Nie je dôležité, čo tu kedysi stálo, ale „na čo to všetko bolo?“ Teraz to tu nie je a nechýba to, ergo – kotel bol zbytočný a tak zmizol. Ako mnohé, čo zostalo po osvietnenstve, moderne a napokon aj postmoderne....

Včera som stretol pána Louisa Lumiéra – áno toho, ktorý si 13. februára 1895 dal patentovať svoj prenosný kinematograf (vážil sotva viac ako 5 kg) a tvrdil mi, že jeho ambíciou je reprodukovať život. Aby ukojil prostú žiadostivosť oka, namieril svoju optiku na svet. Záplava obrazov sa vyhnula na plátna putovných kín a pohltila užasnuté zástupy nedočkavých divákov, sledujúcich svoje obrazové klony, ako sa pred niekoľkými hodinami prechádzajú po korze, nakupujú zeleninu a ponáhľajú sa do práce.

Pán Lumiére netušil, že odštartoval storočie diktatúry optických prístrojov, ktoré sa postupne stali vševedúcimi a všadeprítomnými a ktoré nás podľa vzoru akéhokoľvek totalitného režimu pripravujú na úplnú závislosť a stratu vlastnej jedinečnosti.

Nový fenomén, mediálna kultúra, ovládol nielen všetky druhy klasických masových médií: rozhlas (správy, hudba), televíziu, noviny, ale aj knihy a časopisy. Korene sú veľmi jednoducho identifikovateľné – články, autori, marketingové stratégie, módy a módné smery nie sú obmedzené na jeden určitý jazyk a jednu národnú kultúru. A paradoxne – podporuje sa rozširovanie uniformity mediálnej kultúry, ktorá je založená na intertextualite hlavných masových médií (film, televízia, rozhlas, noviny, knihy, časopisy), na prekrývaní obsahov aj komerčných záväzkov. Prítom hlavnú úlohu, hlavne v informačnej explózii, hrajú práve AV médiá.

Ďalšia otázka: Čo má spoločné bývalá kotolňa Fakulty architektúry STU s multimedialnou kultúrou?

Akcia v kotolni mala podtitul Križovatky myšlienok a nápadov a skutočne jej cieľom bolo vytvoriť kulminálny bod stretnutí rozličných, zdanlivo aj prakticky nesúrodých umení. Alebo stret umeleckých ambícií a technických produktov? Galérie alebo

prezentácie projektov na úpravu predmetného priestoru?
Odpoveď – nejasná. Ale všetko sa zaznamenávalo a posielalo a distribuovalo. A putuje to aj po sieti. Napríklad telemost medzi FA STU a University of Luton (Veľká Británia).

Je to len zopár rokov ako sme sa označili za informačnú spoločnosť. Pritom sme odmietli tradičnú predstavu kultúry, tradičnej, ustálenej a hierarchizovanej. Ustálené meradlá a kánony tu nemajú miesto... Zaujímavejšie je vždy prchavé, nelogické, kaleidoskopické a pôžitkárske. A rozhodne sme skôr radšej za AV médiá ako za tlačene, skôr za módu ako za tradíciu... Nuž tento názor na našu spoločnosť má aj D. McQuail.

Kultovým predmetom domácností v dobe inštitucionalizovaného postmodernizmu je televízor. Zaplavil diváka nesúrodými, niekedy až stretávajúcimi sa obrazmi, ktoré spochybnili akýkoľvek pocit objektívneho významu. Pastiš, ako krajná forma umeleckej juxtapozície je práve na mnohých televíznych staniciach hlavným výrazovým prostriedkom (napr. MTV). Nesúvislá, neharmonická mátež s kriklavými farebnými vzorcami, disharmonickou typografiou vyšla z televíznych obrazoviek za hranice avantgardného umenia do oblastí typografie – knižných obalov, obálok časopisov a masovej reklamy. Aj tento jav má svoju históriu. Bezprostredne po vojne zaujala európska abstrakcia tým, že poprela akékoľvek napodobňovanie. Krátko potom opačne orientovaný americký hyperrealizmus. Nasledovala nečakaná motorizácia syntetických obrazov (ktorú spôsobil už spomínaný pán Lumiére) s videoartom a jeho delokalizovanými inštaláciami.

Odrazu sa objavila TV-live a priamy prenos, využívajúc krajinu rýchlosť vln. Bývalá „tele-vízia“ sa premenila na veľkú planetárnu optiku.

Technický fenomén internet – rýchla, pôvodne vojenská sieť, ktorú nedávno „civilizovali“, umožnil kybernetickú kontrolu na úrovni domácich sietí. Fokalizácia (termín P. Virilia), alebo mediálna kontrola života národov, prišla tak nečakane, že sme ju vlastne ani nezaregistrovali. Neregistrujeme ani brieždenie nového dňa, v ktorom vychádza nové, núdzové osvetlenie, nové, nadčasové slnko, nezapadajúce a nevychádzajúce a úplne iné. Vytvára nový svetový čas, rozdielny od toho, ktorý štrukturoval naše dejiny doteraz. Zvyšovanie rýchlosti komunikácie a rozšírenie internetovej siete do každého civilizovaného kúta, umožnilo komunikovať kedykoľvek a kdekoľvek. A tak už nejde o postupnosť udalostí, ale o ich simultánnosť. Pestrosť a množstvo informácií v sieťach zjednocuje a spája nielen osoby a celé populácie, ale aj miesta ich života a ekonomického pôsobenia.

Globalizácia v tejto forme delokalizuje naše bytie a zasahuje samotnú povahu identity – nielen národnej, ale aj sociálnej.

Čo určuje globalizáciu ?

Extrémna redukcia vzdialeností vyplývajúca z časovej kompresie dopravy a prenosu a masívne rozšírenie teledohľadu.

Včera s ďalekohľadom a mikroskopom, zajtra s domácim teledohľadom, ktorý prevýši rýdzo vojenské dimenzie fenoménu *networld*.

Okamžitý prenos (reality show) z nás na obmedzenú dobu urobí motorizovaných telesne postihnutých, cestujúcich voyeurov. V dohľadnej dobe prídu narkomani multimediálnych sietí, *net-junkies*, *webolici* a ďalší kyberpunkeri, postihnutí chorobou IAD (Internet addition disorder).

Magická príťažlivosť sieťovej komunikácie inšpirovala užívateľov k organizovaniu videokonferencií, hromadnej exhibícii a vytváraniu nepriamo nekonečného priestoru spojením multimediálnych prostredí.

Počet cestovateľov-internautov sediacich v izbe a rútiacich sa po informačných diaľniciach neustále rastie a je celkom všedné všetko vidieť a počuť. Aj to najintímnejšie. Strácame vlastné prežitky a žijeme cudzie životy.

Kam povedie neustále zdokonaľovanie kontaktu a rozširovanie možností?

Od dnešného vajatania a hľadania najdokonalejšieho signálu (viď telemosť KPPAUT s Univerzitou v Lutone) k intenzívnej samorealizácii a komponovaným a uzavretým kyberdokumentom?

Ufúľané steny starej kotelne pohlcujú svetlo špinavých žiaroviek. Surový priestor s niekoľkými stoličkami – ikonami histórie, ale aj komunikácie a vzťahov. Kričiaci herci, študenti VŠMU a neposedne sa hmýriaci v úsilí vymaniť sa a vykričať, či sa tvrdým spôsobom prebiť z katastrof ľudských vzťahov popri obrázkoch, návrhoch scénických výtvarníkov. Následne svieti na stene akási prezentácia a počuť krásne tóny violončela, zjemňujúce ufúľané steny starej kotelne.

V našej dobe sa časovosť stáva aktuálnou témou a novou formou divadelnej, či inej akcie, ale - bez divadelnej fikcie, jej základného prvku – jednoty času, ktorý sa skladá z určitého začiatku, vyplývajúceho prostriedku a uzatvárajúceho konca.

Divadelné predstavenie v klasickom slova zmysle prežíva svoj úpadok – konkrétna fikcia hereckého bytia stojí proti neporovnateľne silnejšej diskkrétnej fikcii elektromagnetických prízrakov zaľudňujúcich obrazovky bez časovej a geografickej identifikácie. Len málo konkuruje rýchlosťou replík a inter-aktami či „medzihrami“, ktorými sa zmazáva prirodzený rozdiel medzi hercom a divákom. Ide o zlúčenie alebo zámenu „rolí“, o zlúčenie divadelnej scénickej fikcie s fikciou okamihu, ktorý nemá budúcnosť ani minulosť – s fikciou virtuálnej reality.

Aj klasické umenie prežívalo zrýchlenie svojich dejín v dobe moderného umenia. Dnes, v dobe veku kyberkultúry, sme privítali aktuálne umenie, ktoré bude onedlho čeliť tlaku umenia virtuálneho.

Netrepeživo sa chceme hrať na reštauráciu, ale dospeli sme len na bufet. Bufet je na samom spodku babylonskej veže a len málo má spoločné s kybernetickým hodovaním. Alebo sme to ešte nechceli?

Literatúra

VIRILIO, Paul: La bombe informatique. - Paris : Galilée, 1999, s. 146-147.

GRENZ, J. Stanley: A primer On Postmodernism, Wm. B. Eerdmans Publ. Co., 1996, s. 49, 52.

LIESMANN, K. Paul: Filozofie moderného umění. - Praha : Votobia, 2000, s. 181,185.

HORNÍK, Ľubomír: Tretí rozmer multimedialného dizajnu. Habilitačná práca.- Bratislava : FA STU, 2001. 83 s.

- Rozmn.

BOILER ROOM OR A CYBER SNACK BAR?

The theme of the event in a boiler room was „Crossroads of ideas and thoughts“ and the goal was to create a meetings point of various, seemingly and practicy incoherent arts. Was it a conflict of interests of art ambitions and technical products? Or galleries or presentations of projects for improvement of material space?

All was recorded and sent and distributed. And it is traveling by net as well. For example, the telebridge between FA STU and Luton Univeristy (Great Britain).

New phenomena, medial culture took control over not only all kinds of classical massmedia: broadcast (news, music), television, press, but also books and magazines. The roots are very easily to be identified – articles, authors, marketing strategies, fashion styles are not limited to one certain language and one national culture. On contrary - distributing of medial culture uniformity is supported. It is based on intertextuality of the main mass media (movie, television, broadcast, press, books, magazines) and on the content of commercial obligations. Alongside, mainly in the information explosion, the leading role is played by AV media.

The cult object of households in the age of institutionalized postmodernism, is a television set. It deluged the spectator by incoherent, sometimes conflict pictures that cast doubt upon any sense of an objective meaning. Pastiche, as a lateral form of art juxtaposition is just a main mass media at many television stations (i.e. MTV). Incontinous, disharmonic confusion with garish colour shapes, disharmonic typography went out of television screens to

beyond boundaries of avant-garde art to typography area – book covers, magazine covers and mass advertisement. Magic attraction of net communication inspired users to organize videoconferences, mass exhibitions and to create indirectly endless space by connection of multimedia environment.

Classical art experienced an acceleration of its history in the time of modern art as well. Today, in the age of cyberculture, an art was crystallized, which will soon face the pressure of virtual art.

Impatiently we want to play a restaurant, but we have matured only to a snack bar. A snack bar is at the very bottom of babylonian tower and has a little common with cybernetic feasting. Or did not we want that yet?

